

Dagsländor och raketer

De politiska ministersekreterarna i Finland åren 1972—87¹

LARS WESTERLUND

En ny politisk institution

Finland fick med de politiska ministersekreterarbefattningar som inrättades i början på 1970-talet en ny politisk institution. Denna utbyggdes åren 1972—75 så att — förutom statsministern som redan långt dessförinnan åtnjutit en dylik sekreterarassistans² — också varje övrig ledamot i statsrådet fick tillgång till en politisk sekreterare för den tid ministeruppdraget varar. Sedan dess har det förflutit femton år. Detta innebär ur samhällsforskningens synpunkt att det numera börjar finnas ett tillräckligt materialunderlag för att fenomenet skall kunna undersökas på systematisk fot.

Den politiska ministersekreterarinrättningen — några konturer

Under femtonårsperioden 1972—87 har med den nu sittande regeringens politiska ministersekre-

terare inräknade sammanlagt 199 personer fungerat som politisk sekreterare åt någon minister. En del av dessa har innehaft två eller flera dylika uppdrag, varför totalantalet uppdrag som politisk ministersekreterare under undersökningsperioden uppgår till 285. Denna siffra kan jämföras med uppgiften att antalet ministeruppdrag under den motsvarande tiden (räknat på de ministrar som haft politiska sekreterare) uppgår till 281. Antalet uppdrag som politisk ministersekreterare motsvarar således i det närmaste jämt antalet ministeruppdrag. Medan antalet personer som skött uppdragen som politiska ministersekreterare utgör 199 uppgår antalet personer som handhaft ministeruppdragen emellertid till endast 109. Detta innebär att varje minister (person) i genomsnitt motsvarats av 1.8 politiska sekreterare (person). Eller konkreterare uttryckt så har varje minister i medeltal »förbrukat» i det närmaste två politiska ministersekreterare. Ministerarna har således haft en klart beständigare karaktär än de politiska ministersekreterarna.

Det finns vissa genomsnittliga skillnader ifråga om den tidsperiod uppdraget som politisk ministersekreterare varat. Dessa skillnader förefaller ha ett samband med vilket ministerium det varit fråga om. Skillnaderna framgår ur den nedanstående sammanställningen:

¹ Denna uppsats är en skiss till ett mindre forskningsprojekt. De i uppsatsen ingående sifferuppgifterna baserar sig på en preliminär insamling av uppgifter om de 199 personer som fungerat som politisk ministersekreterare under perioden 1972—87.

² I Finland fick statsministern en biträdeshjälps av denna typ redan år 1920 även om institutionen vann stadga först i mitten av 1930-talet. Kutymen i flera länder har inneburit att statsministrarna haft biträde av dylika funktionärer. T.ex. i Storbritannien har premiärministern sedan medlet av 1700-talet biträts av sekreterare av denna typ.

Minister	Tidsperiod, under vilken politiska ministersekreterare funnits	Antal uppdrag	Genomsnittlig tjänstgöringstid
Statsministern ¹	1972— ²	12	1.4 år ³
Statsrådets kansli/ II minister	1975—77	3	1.0
Kansliminister	1987—	1	
Utrikesministern	1972—	15	1.1
Justitieministern	1972—	19	0.8
Inrikesministern	1975—	18	0.7
II inrikesministern	1975—83	9	1.1
Försvarsministern	1972—	14	1.2
Finansministern	1972—	14	1.2
II finansministern	1972—	16	1.0
Undervisningsministern	1972—	17	0.9
II undervisningsministern	1972—	16	1.0
Jord- och skogsbruksministern	1973—	12	1.3
Trafikministern	1972—	21	0.8
Handels- och industriministern	1972—	15	1.1
II handels- och industriministern	1972—	13	1.3
Social- och hälsovårdsministern	1972—	18	0.9
II social- och hälsovårdsministern	1972—	20	0.8
Arbetskraftsministern	1973—	14	1.1
Miljöministern	1983—	4	1.3

¹ Det kan noteras att statsministern sedan år 1987 haft även särskilda riksdagssekreterare (8 st) och sedan år 1982 särskilda specialrådgivare (6 st). Även om också dessa är att betrakta som politiska ministersekreterare ingår de dock inte i sammanställningen ovan.

² Under perioden 1935—72 uppgick antalet uppdrag som politisk sekreterare åt statsministern till 30.

³ I uppgiften ingår inte de politiska ministersekreterarna inom den senast tillsatta regeringen.

Uppdraget som politisk ministersekreterare åt statsministern har genomsnittligt varit dubbelt mer beständigt (1.4 år) än uppdraget som politisk ministersekreterare åt inrikesministern (0.7

år) och också i övrigt finns det klara skillnader mellan uppdragets varaktighet i de olika ministerierna. Ett påfallande allmändrag är emellertid de politiska ministersekreteraruppdragens genomsnittliga kortvarighet. I medeltal har tjänstgöringstiden varit ett år. Detta innebär också att uppdraget som politisk ministersekreterare varit något av en »mellanlandningsplats» för de berörda personerna: de har kommit till sin nya befattning från någon annan post, gjort en jämförelsevis kort och säkerligen intensiv sejour som politisk förtroendeman i ministerieorganisationen och därefter lämnat uppdraget. Det sista har antingen skett till förmån för ännu fetare pastorat eller också för att återgå till utgångsposten. På bägge mönstren finns talrika exempel: i en del fall har uppdraget som politisk ministersekreterare synbarligen fungerat som en språngbräda för den fortsatta karriären medan i en del fall ingen dylik funktion hos uppdraget förefaller kunna beläggas. Karikerat kunde de politiska ministersekreterarna därför karaktäriseras som antingen *dagsländor* eller *raketer*.

Därtill kan det ytterligare noteras att många av de politiska ministersekreterarna under perioden 1972—87 varit om inte blodunga så i alla fall män i karriären och i trettioårsåldern. Av totalpopulationen på 199 har nämligen endast 26 eller 13 % varit kvinnor.

Den fortsatta forskningen

Den fortsatta forskningen kring de politiska ministersekreterarna kunde lämpligen inriktas på tre temata;

1. De politiska ministersekreterarnas offentliga rättsliga position. Av intresse ur denna synpunkt är såväl de politiska ministersekreterarnas statsrättsliga ställning (i deras egenskap av en del av statsrådet) som deras tjänstemannarättsliga ställning (tjänsteansvar och befattningarnas allmänna tjänstemannarättsliga karaktär). Jämförelser kunde även göras med motsvarande arrangemang i övriga länder.

2. De politiska ministersekreterarnas relationer till sina politiska moderorganisationer. Formellt antas de politiska sekreterarna av statsministern på framställan av de enskilda ministrarna (F om statsrådets kansli 217/1984 11.5 §) men i praktiken torde inflytandet hos de ledande organen

inom de politiska moderorganisationerna vara åtminstone betydande. På samma sätt som partiorganisationernas ministerkandidater speglar linjer och kompromisser är det därför sannolikt att dylika kommer till uttryck också i personvalen ifråga om de politiska ministersekreterarna. Det är även tänkbart att personlösningarna ifråga om de politiska ministersekreterna kan balansera upp avgörandena rörande ministerkandidaterna.

3. De politiska ministersekreterarnas personkarriär. Undersökningen kunde kartlägga de politiska ministersekreterarnas avancemangsmöns-

ter (eller avsaknad av påtagligt avancemang) genom att studera befattningarna före och efter uppdraget som politisk ministersekreterare. Konkret skulle detta innebära att de befattningar och politiska poster sekreterarna innehått innan uppdragets början skulle jämföras med befattningar och politiska poster efter uppdraget.

Avsikten är att forskningsprojektet om ett drygt år skall resultera i en fylligare rapport som även kommer att innehålla en namnförteckning över de politiska ministersekreterarna under perioden 1972—88.